

מאוצרות הפרשה

אותם. לכאורה צריך ביאור, מדוע שב נחום איש גמזו והתאכסן באותו מון, כאשר הוא יודע מנסיון לאיזה מעללים מסוגלים בעליו? אלא ששב דוקא לשם, משום שלמרות שידע שצריך להזהר מהם, בכל אופן קיננו בלבו רגשי הכרת הטוב לבעלי המלון שלמעשה על ידם התגלגל "בזכותם" שזכה בכל מה שזכה. (לעברו בלבב שלם, הובא בלתיך עליון) **ויאמר פרעה אל יוסף וכו' וקחו את אביכם ואת בתיכם ובואו אלי (מה, יז-יח)** פרעה בהזמינו את משפחתו של יוסף לא אומר להם להביא את צאנם. ואילו יוסף הוסיף בהזמנתו, וצאנך ובקרך וכל אשר לך", אומר רבי חיים קניבסקי, הטעם הוא פשוט, הצאן נחשב אצל פרעה "תועבת מצרים", אבל יוסף רצה שיביא דווקא את הצאן, כדי שפרעה יתן להם מקום נפרד לגור בו, לא יחד עם הגויים המצריים שלא יוכלו לסבול את הצאן. וכל זה בשביל שהדורות הבאים יחיו בגטו, ולא יתקלקלו מהחיבור לגויים. (מדשן ביתך)

והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם, ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו... גם אנחנו גם אבותינו (מו, לג-לד) הסביר רבינו הבן איש חי זצ"ל את דברי יוסף הצדיק אל אחיו בביאור נפלא, ולקח גדול בצידו! יוסף הצדיק פנה אל אחיו ואמר להם: כאשר פרעה ישאל אתכם מה מעשיכם ובמה עיקר עיסוקים בעולם הזה, תשיבו ותאמרו לו שאתם "אנשי מקנה". המילה "מקנה" היא מלשון קניין. כלומר, תגידו לו שעיקר העיסוק שלכם בעולם הוא לקנות קניינים רוחניים, שהם תורה, מצוות ומעשים טובים, ולא רק אתם כך, אלא תוסיפו ותאמרו לו: "גם אנחנו גם אבותינו". כלומר, דרך זו קיבלנו מאבותינו, שגם הם עיקר מגמתם בעולם הזה הייתה אך ורק לקנות קניינים רוחניים, כי רק הם נחשבים לקניינים אמיתיים! ומסופר על אחד מעשירי תבל שנפטר לבית עולמו, ובצוואתו אל בניו ביקש שיקברוהו עם גרביים לרגליו. אולם אנשי החברא קדישא סירבו לכך בטענה שאין לשנות ממנהג ישראל, שהמת נקבר רק עם תכריכים לגופו, וכך עשו. בניו של הנפטר היו בצער גדול ומצפונם ייסר אותם על שלא קיימו את רצון אביהם המת. והנה ביום השלושים לפטירתו גילו בניו צוואה נוספת עבורם, וכך היה כתוב בה: "אני יודע שלא קברתם אותי עם גרביים כפי שביקשתי, אולם דעו לכם שרק רציתי ללמדכם בזה שהאדם אינו נוטל מן העולם הזה אפילו זוג גרביים, ולכן תשקיעו בקניינים אמיתיים שהאדם יכול ליטול אותם עימו לעולם הנצח.

ובני דן חשים (מו, מג) לכל השבטים היו הרבה ילדים. לכן היה בן אחד, חושים, שהיה חרש אלם. מן הסתם דן התפלל הרבה על בנו בבכיות ובתחנונים: אוי, רבוננו של עולם מה יהיה אתו, האם יזכה בכלל להתחתן או לא? סוף כל סוף הוא חרש אלם. ומי תרצה להתחתן אתו? וגם אם כן, האם יהיו לו ילדים? בסופו של דבר. במנין בני ישראל רואים ששבט דן היה השבט הגדול ביותר אחרי שבט יהודה. למה? כי אביו של חושים התפלל עליו! נמצא, שדוקא העובדה שהיה לו בן יחיד, ועוד חרש אלם – היא זו שגרמה לו לצאת השבט כמעט הגדול ביותר. אם לאביו, דן, היו עוד ילדים, הוא לא היה מתפלל במיוחד, ולא היה זוכה. בגלל שהיה לו בן יחיד חרש ואלם, הוא פתח את לבו וזכה מכח תפלתו שצאצאיו של חושים היו מרובים כחושים של קנים. (רבי יצחק קולדצקי שליט"א, נאה דורש)

גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אשר מכרתם אותי מצרימה (מה, ד) כאשר נתוודע יוסף אל אחיו, אמר להם אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, ואח"כ קרא להם שוב "ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר להם אני יוסף אחיכם וגו'", ולכאורה לא מובן מה הוסיף להם כעת מה שלא אמר להם בהתחלה, הרי כבר אמר להם קודם "אני יוסף"? רבי עזרא עטייה מתרץ, על פי דברי ה"יערות דבש" (הרוש ט"ו) אשר מסביר את בכיו של דוד על אבשלום המובא בספר שמואל "בני אבשלום בני בני" וכו' ומזכיר בבכיו שבע פעמים 'בני', משום שבכל פעם שאמר 'בני' העלה אותו במדור אחד של הגהינום, ואמר שבע פעמים כנגד שבעה מדורי גיהנום. והקשה היערות דבש, וכי אמירת "בני" שווה בערכה ל'קדישי' שתוכל להוציאו מהגיהנום. ומתרץ, כשדוד אמר עליו "בני", התכוון ללמד עליו סגנונה, כי הטבע לא נוהג לבן למרוד באביו, ואיך קרה הדבר שאבשלום מרד באביו? אלא ודאי זו גזירה מהשמים, כמו שכתוב בנביא "הנני מקים עליך רעה מביתך" – וזה נגד הטבע. ע"פ הקדמה זו, ביאר רבי עזרא עטייה זצ"ל, בתחילה אמר להם יוסף "העוד אבי חי" ולא ענו לו כי נבהלו מפניו, ורצה לעודדם, ושוב קרא להם "אני יוסף אחיכם", כאן הוסיף "אחיכם", לומר להם כי לפי הטבע, לא יתכן שאח ימכור את אחיו, ואם בכל זאת עשיתם זאת, אין זאת אלא בגזירה מן השמים "כדי להחיות עם רב", ובכן "אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". (מדשן ביתך)

שם. לכאורה הדברים סותרים מיניה וביה, שכן רש"י מביא את דברי המדרש שהסיבה שיוסף נגלה אליהם היו במטרה לנחמם, כשראה שהם נכלמים ועצובים ולכן דיבר איתם בלשון רכה ותחנונים. א"כ מה מקום לומר להם: "אשר מכרתם אותי"? לכאורה אם רוצה לנחמם היה לו לומר להם רק: "אני יוסף"? אלא, ביאר הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל מנהל רוחני ישיבת תורה אור שיוסף אמר מילים אלו משום שבלבו קינן תמיד הכרת טובה עצומה אליהם, שכן למרות שהשליכוהו לבור ומכרוהו לישמעאלים מה שנראה היה בשעתו, הדבר הנורא מכל, אולם בסופו של דבר היתה מונחת גם בזה הצלחה גדולה, שהיא זאת שהיתה להם להצלחה ולישע, ושעל ידה הגיע למלוכה ואיך הגיע לזה, רק בזכות המכירה, משום כך הגיע למה שהגיע. הדברים מדויקים במילים: "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" מהו "לכל"? אלא העובדה שלא יכל היה להתאפק היה בגינם ולא בגינו.

כיוצא בדבר, ביאר את הגמרא (תענית כא.) על נחום איש גמזו שנשלח לרצות את הקיסר ושלחו עמו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות. בדרך לן במלון אחד. בלילה קמו בעלי המלון, רוקנו את התיבה ומלואה בחול. כשהבחין נחום איש גמזו בכך, אמר: גם זו לטובה. כשהגיע למלך ואמר שהביא לו מתנה פתחו וראו שהביא אפר ורצו להורגו על הזלזול במלך, עד שבא אליהו הנביא כשהוא נראה כאחד מעבדי המלך, ואמר שייטכן שהעפר הוא מהעפר שזקנם אברהם אבינו זרק על אויביו במלחמה ונעשה חיצים. הם אכן בדקו את הדבר על אויביהם, והתברר שאכן כך הוא שהעפר נעשה לחיצים. וכבודו כבוד גדול וסיפר להם את כל הסיפור, הם הזדרזו להרוס את ביתם והביאו את העפר למלך וכשהתברר שהעפר הוא עפר רגיל הרגו

שימוש שלא כדעת הבעלים – גזל!

יִסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיְבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אֲבֹיָיו יִצְחָק (מ"ו, א')
 יָקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת טַפָּם וְאֶת נְשֵׁיהֶם בְּעֶגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה לְשֵׂאת אוֹתוֹ (מ"ו, ה')

לכאורה יש להבין: מדוע בתחילה, כאשר נסע יעקב לבאר שבע – לא מוזכר שנסע בעגלות ששלח פרעה בכדי לשאתו, ורק לאחר מכן, כאשר עשה את דרכו מבאר שבע מצרימה – הוזכר כי השתמש בעגלות אלו?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא, אותו סיפר הגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל, ראש ישיבת 'תורה ודעת' שבאמריקה. וכך סיפר:

מעשה ביהודי, שהתגורר בכפר קטן באירופה, ומנהגו היה לנסוע מדי שבוע אל העיר הגדולה, למלא את עגלתו בסחורה, ולמכור את סחורתו בכפר – ברווח קטן. אך הנה, באחד הימים – חלה האישי, ולא היה באפשרותו לנסוע אל העיר הגדולה באותו שבוע, כמנהגו. משום כך, פנה אל בנו וביקש כי יסע במקומו, ואילו הבן מצידו – נענה בשמחה ויצא על אתר לדרך.

בדרכו, עבר הבן דרך היער, והנה הוא מבחין לפתע באיש יהודי העומד מולו. סבור היה הבן, כי מדובר בעובר אורח, המבקש להגיע אל העיר הסמוכה, ולפיכך – מיהר לעצור את עגלתו ולהזמין להצטרף אליו. אולם לאמיתו של דבר, לא היה מדובר בעובר אורח שנקלע ליער בדרכו, אלא בצדיק רבי לייב חסיד – שנוהג היה להתבודד שעות ארוכות מדי יום ביערות, ולעסוק בעבודת הבורא יתברך!

ובכל זאת, כאשר הציע הבן לרבי לייב לעלות אל עגלתו – לא סירב הצדיק מיד. לפני כן, הוא בירר אודות היעד אליו מועדות פניו של הנוסע הנכבד, וכן אודות מטרת נסיעתו, כאשר הבן משיב לכל שאלותיו – אף כי בקוצר רוח מסויים. לבסוף, שאל הצדיק: "אמור נא לי... של מי העגלה הזו? ומי נתן לך את הרשות לנסוע בה?", ואילו הבן השיב דברים כהווייתם: הוא סיפר כי העגלה שייכת לאביו, אשר ביקש ממנו לנסוע אל העיר ולהביא סחורה למכירה... או אז, פנה אליו רבי לייב ואמר לו בקול תקיף: "ומה עם גזל? האינך יודע שזה גזל?", ואילו הבן לא הצליח להבין: "גזל? על מה מדובר? הלא אבי הרשה לי להשתמש בעגלה, ולא זו בלבד – אלא שהוא אף ביקש ממני לעשות זאת!" שב והסביר, אולם רבי לייב נותר איתן בדעתו: "אכן... אביך הרשה לך להשתמש בעגלה בכדי לנסוע אל העיר ולהביא סחורה, אולם הוא לא נתן לך רשות להסיע זרים בעגלתו! וזה – כבר נחשב לגזל!"... כאשר סיפר מעשה זה, היה רבי יעקב מוסיף ומטעים, כי הזדמן לו לפגוש את בנו של בעל העגלה חמישים שנה לאחר אותו מעשה, כאשר כבר היה בעל עסקים נרחבים באמריקה, והלה סיפר לו כי מאז ועד עתה, כל אימת שהוא עומד בפני נסיון במסגרת עסקיו, וכמעט מתפתה 'להתחכם' ולנהוג באופן שבו יגיע לידו כסף שאינו מגיע לו ביושר גמור – עומדת לפניו דמותו של רבי לייב, והוא יכול לשמוע את דבריו הנוקבים: "האינך יודע שזה גזל?"...

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של המהרי"ל דיסקין שהיה אומר כך: הנה, יעקב ידע, שהעגלות נשלחו על ידי פרעה בכדי לשאת אותו למצרים. מעתה, כאשר עשה את דרכו לבאר שבע – הוא עדיין לא ידע האם הקדוש ברוך הוא יתיר לו לרדת מצרימה, ולכן סבר שאינו רשאי להשתמש בעגלות ששלח פרעה למטרה מסוימת... רק לאחר שהורה הקדוש ברוך הוא ליעקב לרדת מצרימה, בעת היותו בבאר שבע – היה יעקב משוכנע כי הינו רשאי להשתמש בעגלות ששלח פרעה, ולכן מכאן ואילך השתמש בהן.

(מתוך "ללמדך - בראשית" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

שלחו עוגה לשבת בר מצוה, האם מותר להשאיר לבר מצוה

שאלה: בנונו נעשה בר מצוה ביום שלישי, ובבית כנסת שאנו מתפללים בו, נוהגים שבשבת קודם, חתן הבר מצוה עולה למפטיר, ולאחר התפילה עושים קידוש לציבור המתפללים, השכנים שלחו לנו עוגות בערב שבת לכבוד שמחת בר המצוה, ואחד השכנים שלח לנו עוגה, וכתב עליה "לכבוד שבת עליה לתורה לבר מצוה". האמא אמרה שהעוגה מאד יפה ומרשימה, והיא רוצה לשמור את העוגה לבר מצוה עצמה, לבר של הנשים. האם ראוי לעשות כן, או שמא כיון ששלחו את העוגה לשבת, אין ראוי להשאיר לאמצע השבוע, וזאת עפ"מ שכתב במשנ"ב (סי' רמב"ס ס"ד) בשם הספר חסידים, אם שלחו לו דבר מאכל שיאכלנו בשבת לא יאכלנו בחול? **תשובה:** כתב ספר חסידים (סי' תתס"ז) מי שנשלח לו ביום ו' תרנגולת או בצים, ואמר השליח פלוני שלח לך כדי שתאכל בשבת זה, אינו רשאי לאכול אותו בחול, אלא בשבת, ואם יש הרבה ונשאר לו יתן לבני ביתו. אמנם דין זה אינו מחמת כבוד השבת, אלא זה דין בחושן משפט שאין לשנות מדעתו של בעל הבית, וכמבואר שם בספר חסידים (סימן תתס"ז) לאחד שלחו לו בערב שבת, אמרו לו תאכל בשבת, ולא היה צריך כי היה לו די. אם יודע שאם היה אוכל בחול היו מקפידים, א"כ לא יוכל לאכול בחול, ויצניע לשבת אחר, ואם הוא דבר שאינו יכול להצניע יאכל בחול שלא יהא לאבוד. וכן במשנ"ב (שם) דימה דין זה לדין מגבית פורים לפורים, ושם מבואר בגמרא הטעם שאסור לשנות, משום שהמשנה מדעת בעל הבית נקרא גולן. והוסיף במשנ"ב שלהלכה פסק הרמ"א (או"ח סימן תרצ"ד ס"ב) שמותר לעני לשנות, ויכול לעשות זה מה שירצה, אך בטור (סימן תרצ"ד) מחמיר בזה. [ויעוין בשו"ע הרב (סימן רמב"ס ס"ח) שכתב שדין זה ממדת חסידות אבל מן הדין אין איסור בדבר, כמו במגבית פורים].

אמנם נראה שכהיום אין בכלל קפיידא בזה, כי השכנים אינם מקפידים על כך, וכששכן שולח עוגה לשכנו, אף שכתב שזה לכבוד שבת, אין הכוונה שרוצה שישתמשו בזה בשבת, אלא כן בדרך כבוד, ולא לקפיידא.

וכן בחוות יאיר (סימן רלב) אף שדעתו כהטור שאסור לעני לשנות מגבית פורים, וכן דעתו לענין שבת, שאין לשנות מה שהביאו לו לצורך שבת מן הדין, כתב, ומ"מ לפי המנהג דשולחים לתלמיד חכם מעות ואומרים לו דרך כבוד לקנות מהם יין או דג חשוב לשבת או יו"ט, דהואיל דהמנהג לומר כך דרך דורון וכבוד, ואין דרך להקפיד, לא הוי קפיידא. (הגרי"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

אם חימרתם 2 צרימות צליט יחד עם צור 3 צרימות צליט, כמה צרימות צליט יש לכם כעת?

תשובה על חידה פר"ש: חתימת זמן שלא היתה לו כשמכרתו נתוספה לו לאחר מכן. תשובה לחידה: במקום שלחברו אין שמן עדיף לתת משלו מ"ב תרע"א. שם הווכה: נתנאל פקטור נ"י

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות טיטוויניק הולדת הבת משפחת מרדכי איצקוביץ לנשואי הבת משפחות הבלין – שלינגר הולדת הבן הנכד
גני הדר - משפחות אסף גולדשטיין - שטיגליץ לאירוסים הבת הנכדה משפחת קליין לאירוסים הבן משפחת דוברוביצר לאירוסים הבן משפחות פקטר - אילוביציץ לנשואי הבן הנכד משפחת אברהם לאירוסים הבת משפחות בקר לנשואי הבת משפחות גוטליב - גוז לנשואי הבן הנכד משפחות פוקס - ליכטמן לאירוסים הבן הנכד משפחות ה"ה פריד - לבנון לנשואי הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com